

זכר מאמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת ויקהל תשפ"ה שנה י | גליון מס' 574

ת.ד 102 בני ברק | פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

פתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

ברומו של עולם

העולם הזה הוא עולם של הסתר. איגנו מכירים בערכם האמתי של דברים. ענינים פעוטים נראים לנו משמעותיים וחשובים, ומנגד, למרבה הכאב, דברים נשגבים בעלי ערך - נתפסים בעינינו כבלתי חשובים.

חז"ל למדונו זאת בחריפות, בדרשם (ברכות ו ב) את הפתוב בתהלים (יב ט): "כרם זלות לבני אדם", כך: "כרם" - אלו הם "דברים העומדים ברומו של עולם", ועם זאת הם: "זלות לבני אדם" - "בני אדם מזלזלים בהם". רש"י על אתר מביא דגמה לכך: "כגון תפלה".

תפלה היא החבור הישיר בין אדם לקונו, היא זאת שפועלת ומחוללת לאין שעור וכל חיי האדם תלויים בה, וחרף כל זאת, כדברי חכמים, אין בני האדם מכירים בערכה ויש להם נטיה לזלזל בה.

אוסף ואמר כי הגדרת "דברים [דבורים] העומדים ברומו של עולם", מתאימה במיוחד למצות עניית אמן שהיא חלק מרכזי בתפלה, שכן, כידוע, מכל אמן נברא מלאך המצטרף ועומד בין משרתי מעלה, עליהם אנו אומרים בתפלת יוצר: "ואשר משרתי... עומדים ברום עולם", ובכל זאת, לעתים, "בני אדם מזלזלים בה!"

בעמדנו בפרשה העוסקת במלאכת המשכן, מאירים לנו עיני דבריו של המקבל הקדוש רבי אהרן הזקן משרדניא, אשר בספרו 'אגרת הטעמים' הפליג במעלתה של עניית אמן, ואולם על כלנה בולט בדבריו משפט יחיד ומיוחד, המשקף את שגב מעלתה של עניית אמן: "איזהו מקומה של אמן? קדש קדשים!"

פי כן, בבואו להמחיש את שגב מעלתה של עניית אמן, העמידה רבי אהרן הזקן פדרגה הגבוהה ביותר - "קדש קדשים". לאור זאת חשבתי לומר, כי הכתוב (תהלים סח לו): "נורא אלקים ממקדשיך" שראשי תבותיו הן "אמן", בא לרמז על כך שקדשתה של עניית אמן כקדשת המקדש.

כיום, שאין לנו מקדש, נתן אל לבנו כי נותרה בידינו עניית אמן שהיא "קדש קדשים". ברור הדבר פשוט, שאלו היו האנשים מתבוננים ומכירים בשגב מעלתה של עניית אמן, לא היו הם מותרים ולו על אמן אחת!

נשכים כל בקר לענות אמן אחר ברכות השחר של המתפללים, וכך נזכר הלכה למעשה כי אנו מכבדים ומקרים את עניית אמן, מכירים ברום שגב מעלתה ויודעים כי מקומה למעלה בקדש.

בקריאת "נורא אלקים ממקדשיך"

שבת שלום,

278 213 מנחם ל"ן

בני אמונים

בני תפלה בפרשה

תפלה ככונה מעלה עמה שאר תפלות

"קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' זהב וכסף ונחשת" (לה ה)

מפני מה כפלה התורה: "תרומה לה'... תרומת ה'?"

פרש רבי שלמה קלווגר:

בספר הזהר (פקודי רמה ב, וראה 'מקדש מלך' שם) מובא שאין תפלה ההולכת לאבוד. אף תפלה הנאמרת ללא כוונה הלב, מתעכבת עד אשר זוכה האדם להתפלל תפלה כהלכה, ואז עולה היא עם תפלה זו.

ויש לומר שכן הוא גם בקיום המצוות. כאשר אדם מקים מצוה כלשהי לשם שמים, עולים יחד עמה כל הפעמים שקיים מצוה זו שלא לשם שמים. כך גם לגבי מצות צדקה - על האדם לתת צדקה לשם קיום מצות הבורא, ולכך מי שנכמרו רחמיו על עני, ומתוך כך העניק לו מנדבת לבו, אינו מקים מצות צדקה. ואולם גם נתינה כזו אינה נאבדת חלילה, שכן כאשר זוכה האדם לתת צדקה לשם שמים, הוא מעלה בפעם הזאת את כל הצדקות שנתן מסבות אחרות, ונחשבת לו נתינתן כקיום מצוה למפרע.

זהו שאמר משה לבני ישראל: כאשר אתם נותנים תרומה לבניית המשכן "קחו מאתכם תרומה לה'" - כונו בנתינתה לשם ה' בלבד, אזי אף "כל נדיב לבו" - אותן תרומות שנתנו מתוך נדיבות הלב ולא לשם שמים, "יביאה את תרומת ה'" - יבואו ויתקבלו לרצון יחד עם תרומת ה' (תקמת התורה עמ' קז; מי נדה ע ב).

תודה על הזכות להודות

"כל איש ואשה אשר נדב לכם אתם להביא לכל המלאכה אשר צוה ה' לעשות ביד משה הביאו בני ישראל נדבה לה'" (לה כט)

כך פרש רבי משה לייב ליטש רוזנבוים, תלמיד החת"ם סופר את אריכות לשון הכתוב:

היו מבני ישראל שבקשו לממן את בניית המשכן כלו מכספם, אף נמנו מן משום שאין ראוי לעשות כן, כמעשה שהובא בספר חסידים (תקנ): "אחד היה בונה בית הכנסת יפה, ורצה הקהל לתת עמו ולהשתתף במעוה ולא רצה, כדי שיהיה לו ולזרעו לזכר ולשם, וכלה זרעו".

ואולם, אף שלא זכו אלו להוציא את מחשבתם לפעל, נחשב להם הדבר כאלו קימוהו. לכך רמז הכתוב: "כל... אשר נדב לכם אתם להביא לכל המלאכה..." - אף שבפעל לא עשו זאת, "הביאו בני ישראל נדבה לה'" - קבלו את שכרם כאלו קימו את המצוה בפעל ('אמרות ה').

באופן נוסף באר זאת רבי אליעזר דוד פרידמן, רבה של סאטמר, על פי מה שפרש רש"י (סוטה מ א ד"ה על) את לשון החתימה בתפלת "מודים דרבנן": "על שאנו מודים לך", כמתיחסת לתחלת התפלה "מודים אנחנו לך", כלומר: "מודים אנחנו לך" על עצם העבדה "שאנו מודים לך" - "שנתת בלבנו להיות דבוקים בך ומודים לך".

אף כאן, לאחר שהביאו ישראל את "אשר נדב לכם אתם", חזרו והביאו נדבה ותודה לה' על שזכרם להשתתף בבנין המשכן (שמו לדוד).

ברכות השחר כהלכה

במקור בכונה בחברותא

האם הזדמן לכם אי פעם לראות חבורת שוטרים עומדת ומאזינה לברכת 'אשר יצר' הנאמרת מפי צדיק נודע? אין ספק שזה רחוק מהמציאות, אך הספור הבא ימחיש לכם כי זה לא בלתי אפשרי...

קול צפירתה של הרכבת נשמע ברמה, כאשר זו נכנסה ברעש גדול אל התחנה בירושלים. האנשים שהמתינו לבואה, ובהם חבורת שוטרים, מהרו לעלות אליה.

הרכבת המשיכה בדרך. פסים פסים חלפו תחתיה, ונראה כי אין להם סוף. אך לפתע נשמע קול חריקת בלמים והרכבת נעצרה. הנוסעים שלא הבינו מדוע נעצרה הרכבת, התהלכו מקרון לקרון בנסותם לברר מה פשר העצירה הפתאומית. עד מהרה התבררה לכלם הסבה:

תחנת הרכבת הישנה בירושלים

בטרם תצא לדרך הארכה, אל העיר חיפה. השוטרים שעלו אל הרכבת התפזרו ברחבי אחד הקרונות ולא שמו לבם כלל ליהודי זמן שעלה אף הוא אל הרכבת והתישב עמם בקרון. הם גם לא ידעו שזכות גדולה נפלה בחלקם, לנסע במחצתו של הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן, מנהלה הרוחני של 'שיבת כפר חסידים' הסמוכה לעיר חיפה.

לאחר שהנוסעים כלם התישבו במקומותיהם יצאה הרכבת לדרך. נופים עוצרי נשימה נבטו מפל עבר. תואי הרכבת באותם ימים התפתל בהרי ירושלים, והנוסעים נחשפו

לנופיהם הקסומים.

לפתע הרגיש אחד השוטרים יד מנחת בעדינות על כתפו. הוא הפנה את ראשו לאחור וראה לפניו יהודי בעל הדרת פנים. היה זה רבי אליהו. השוטר הבין מיד שלפניו עומד יהודי חשוב ומיוחד, והוא המתין בסבלנות לשמע את אשר בפיו.

"בקשה לי אליה", פנה רבי אליהו לופיאן לשוטר, "עלי לברך ברכת 'אשר יצר', ולשם כך אני מבקש שתאסף לכאן את כל השוטרים שבקרונות, כדי שיענו אמן אחר ברכתי".

השוטר הפתע מהבקשה המוזרה ולא יכל לכלא את השאלה שבקשה מפיו: "מה? לאסף לכאן את כל השוטרים שהתפזרו בקרון, בשביל מלה אחת?!"

ואולם, אף שלא הבין כלל את חשיבות עניית אמן, התרשם השוטר מהדרת הפנים של רבי אליהו ולא סרב לבקשתו המוזרה. הוא קם ממקומו, עבר מספסל לספסל ובקש מן השוטרים כלם לבוא לענות אמן על ברכתו של יהודי מבוגר.

"מה?" תמהו גם חבריו השוטרים, "מה אתה אומר? ברכת 'אשר יצר'? אה, מה להגיד? 'אמן'?"

השוטר המאסף לא ידע מה להשיב להם על שאלותיהם ותמיהותיהם, כיון שגם הוא לא ידע מהי הברכה ומה תוכנה. הוא גם לא ידע לומר להם, שמי שעונה אמן מקבל שכר גדול אף יותר מזה שמקבל המברך.

ובכל זאת, אט אט התאספו השוטרים סביב רבי אליהו, מהם מחכים, מהם מפתעים, ואחרים סתם סקרנים לראות את העומד להתרחש.

לאחר שהתקבצו השוטרים נעמד רבי אליהו על רגליו, ובעודו מקף בשוטרים לבושי מדים, החל לברך. הס השלך בקרון. רק קולו של רבי אליהו נשמע, לאט לאט, ברור ברור: "ברוך אתה ה'..." בדבקות ובכונה טהורה.

השוטרים היו נרגשים. היו מהם שזו היתה הברכה הראשונה ששמעו בחייהם, וגם אלו שכבר שמעו ברכות - כזו ברכה לא שמעו מימיהם.

"אלקינו מלך העולם", המשיך רבי אליהו לופיאן, לאט לאט, מלה מלה, בכונה רבה.

הרכבת דהרה קדימה, ממחרת, אבל רבי אליהו לא מהר. הוא הוסיף להתרכז באמירת הברכה, מונה את המלים אחת לאחת, כמונה מעות.

"אשר יצר את האדם בחכמה" - - - אפשר היה כמעט למשש ולהרגיש את הכונה של רבי אליהו בברכתו, והשוטרים, שחשו כי

הם שותפים במעמד מיוחד, התמלאו הערכה עצומה ליהודי העומד לפנייהם ומברך ביראת שמים גדולה. אולי הם לא ידעו אל נכון מהי יראת שמים, אבל בודאי הם חשו כי היהודי שלפניהם דבק בה' ואוהב אותו בכל לבו.

"ברוך אתה... רופא כל בשר". רבי אליהו הדגיש את המלים "כל בשר" - מתוך כונה עצומה שהבורא יתברך הוא הרופא של כל האנשים בכל העולם.

"ו-מ-פ-ל-י-א ל-ע-ש-ו-ת", סים רבי אליהו במנגינה ערבה.

ואז, אז נשמע קולם של כל השוטרים הממלאים את הקרון. בבת אחת ענו כלם בקול רק מלה אחת: "א-מ-ן", כפי שבקש רבי אליהו.

רבי אליהו קדש שם שמים בקרב השוטרים. במעשה זה הוא למד אותנו מהו "הוי עז כנמר לעשות רצון אביך שבשמים", שהרי בלא העזות - כיצד היה מעז לכנס אנשים רחוקים לדבר של קדשה? הן אף בבתי כנסת, שהם מקום קדשה, וכן בבתי ישראל היראים, לא תמיד זוכים אנו לראות יהודי המברך ברכת 'אשר יצר' בפני אנשים כדי שיענו אחריו אמן, על אחת כפמה וכפמה ברכבת הדוהרת מירושלים לחיפה.

לאחר שענו אמן, כבקשת הרב, חזרו השוטרים למקומותיהם, נרגשים מהמעמד שחוו. אחד מהם אף אמר בכנות: "רק מהברכה של הרב לבדה אפשר לחזור בתשובה".

אף בזה לא תם הספור.

הרכבת המשיכה בדרך. פסים פסים חלפו תחתיה, ונראה כי אין להם סוף. אך לפתע נשמע קול חריקת בלמים והרכבת נעצרה. הנוסעים המפתעים, שלא הבינו מדוע נעצרה הרכבת, התהלכו מקרון לקרון בנסותם לברר מה פשר העצירה הפתאומית. עד מהרה התבררה לכלם הסבה:

על פסי הרכבת היה מנח מטען חבלה, וכמעט שעלתה עליו הרכבת. רק מן המחשבה על מה שהיה עלול לקרות התחלחלו כלם. בחסדי ה' הבחין נהג הקטר במטען, עצר את הרכבת ברגע האחרון, וכל הנוסעים נצלו מאסון נורא.

הצדיק הגדול, רבי אליהו לופיאן, שזכה בחייו לגלוי אליהו, ראה בודאי ברוח קדשו את הסכנה הקרבה ונראה על נוסעי הרכבת וחפש זכות שתגן עליהם מפני הפצענות.

"כל העונה אמן קורעים לו גזר דינו" - בזכות עניית אמן אחת אפשר לבטל כל גזרה רעה, גם תוך כדי נסיעה מהירה לכוון הסכנה, וחרף מזמנת הרעה של מחבלים שפלים. על כן אפוא בקש הצדיק לעורר את צבור הנוסעים, ובמידת האפשר האנשים הרחוקים מאמונה בה', לאמירת אמן, כדי שיזכו להנצל ממות.

ספר 'לב אליהו' ח"א עמ' 51

גדול העונה

'אמן' – משפיעה רחמים וחסדים

ב'ספר המפא'ר' מבאר רבי שלמה מולכו הי"ד את הטעם לדברי חכמים (ברכות נג ב) כי העונה אמן גדול מן המברך, ואלו דבריו:

בעניית אמן מאחדים את שם "הויה" שהוא כנגד מדת הרחמים ואת שם "אדנות" שהוא כנגד מדת הדין, שכן הגימטריה של אמן היא כגימטריה של שני שמות אלו יחד. בכך ממשיכים רחמים ממקור הרחמים על כנסת ישראל ומבטלים את מדת הדין. ענין זה נרמז בכך שאמן במלואה [אל"ף מ"ם נו"] היא גימטריה מאתים תשעים ושבע, וכאשר נוסף לכך את שלוש אותיות אמן, יעלה החשבון לשלוש מאות - כגימטריה של המלה "ברחמים".

רבי שלמה מוסרף ומפרש שכחה זה של עניית אמן עולה אף מהמענה שהשיב הקדוש ברוך הוא לברכתו של רבי ישמעאל בן אלישע, וכפי שמתאר רבי ישמעאל (ברכות ז א): "פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים... ואמר לי [הקדוש ברוך הוא]: ישמעאל בני, ברכני. אמרתי לו: יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגלו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפנים משורת הדין, ונענע לי בראשו". את המלים "ונענע לי בראשו" מפרש רש"י: "כמוזה בברכתך ועונה אמן". הרי שהסקמת הקדוש ברוך הוא לבקשת רבי ישמעאל שתגבר מדת הרחמים על מדת הדין, באה בדמות עניית אמן, ומכאן שעניית אמן היא הגורמת להגברת הרחמים על כנסת ישראל (ספר המפא'ר סוד עניית אמן וברוך אתה).

'אמן' – עדות על שלטון ה' בכל

רבי מנחם רקאנטי כותב כי הגימטריה של אמן היא כגימטריה של המלים: "היה והיה ויהיה - אחד", שהעונה אמן מיחד את הקדוש ברוך הוא ומכריז על אמונתו כי הוא יתברך "היה" לפני בריאת העולם, הוא בוראו ומקומו ב'הויה', והוא אף "יהיה" לאחר ששייב את העולם לתהו ובהו.

לאור זאת עולה כי העונה אמן "מוזה" כי הבורא יתעלה ויתברך היה קדם בריאת העולם, ובכרצונו מקומו ושייבהו לתהו ובהו ולאחזותו

אין סוף. ולכן גדול פת העונה אמן מן המברך. כי המברך ממשיך הברכה והעונה אמן מיחד ומזהה על חדוש העולם כרצונו והעולם מתקיים במאמרו ושייבהו לתהו ובהו, שליט על הכל ראשון ואחרון יתעלה שמו לעדי עד ולנצח נצחים, אמן" (פרוש הרקנאטי בשלח, וראה 'בית תפלה' [לבעל 'מטה אפרים'] פרק טו שכתב כי פרוש זה הוא הפרוש הנכון).

'אמן' – ברכה בפולה

גדולי הפוסקים בארו: השומע ברכה מאזלתו ועונה אחריה אמן, יש בידו הן את מעלת הברכה והן את מעלת האמן. זאת משום שעצם שמיעת הברכה כבר נחשבת לו כאלו ברוך בעצמו, כפי שאמרו חכמים (ספ"ה לח ב): "שומע כעונה", וכאשר הוא עונה אמן נמצאו בידיו ברכה ואמן כאחד. למברך, לעצמת זאת, יש רק את הברכה, שכן אינו יכול לענות אמן על ברכת עצמו, לפי שאמרו חכמים (ברכות מה ב): "העונה אמן אחר ברכתו - הרי זה מגנה", ובכך גדול העונה מן המברך (שו"ת מבי"ט ח"א סי' קיז; פרישה' אורח קכד ז).

היסוד האמור שעניית אמן היא תוספת על עצם שמיעת הברכה, מופיע כבר בדברי ראשונים. רבי דוד אבודרהם (תקון התפלות ועניניהם) מביא בשם רבי אברהם בן שושן שהמתפלל שמונה עשרה ואחרי כן שומע את חזרת התפלה מפי הש"ץ ועונה אחרי אמן, נחשב לו כאלו התפלל שלוש תפלות: א. תפלת הלחש ב. שמיעת חזרת הש"ץ ג. עניית אמן אחר תפלת הש"ץ.

אמן – תקף של שבועה

עוד באר ה'פרישה': אמרו חכמים (שבועות לו א) שלמלה אמן יש שלוש משמעויות: א. "שבועה" - העונה אמן אחר שבועה הרי הוא כמוציא שבועה מפיו; ב. "קבלה" - המתנה עם חברו תנאי כל שהוא וענה החבר אמן על דבריו, קבל על עצמו בכך את התנאי וחיב לקומו; ג. "האמנה" - עניית אמן אחר דבר תפלה ותחנה שמשמיע האזלת, משמעותה האמנה והבעת תקנה שיתקיימו הדברים.

לאור זאת נמצא שבענותו אמן על ברכה, "מקבל הברכה עליו באמונה ובשבועה", ולפיכך גדול העונה אמן מן המברך (פרישה' שם).

"איזהו מקומה של אמי?" קדש קדשים!!"

"ראה גם ראה אתה, בן אדם, כמה רמזים רזים וסודות מוסדות על אדני פז, ולהיכן נוטה, ואיזהו מקומה של אמן קדש קדשים... כי תבנת אמן מלא על כל גדולתי, פנים ואחור מעלה ומטה, דכלא בה.

לא יחסר כל בו, מנגלה ומנסתר, פנימי וחיצוני, פלא פלאות, מפלאים געלמים, סודות גדולות הערך, בארץ וברחב, שהן כבשונו של עולם מסתרי תורה, עמק עמק מי ימצאנו, מי ימלא גבורת ה' והמשפיל יבין. ואין לנו עסק בנסתרות, וכבוד אלקים הסתר דבר"

(אגרת הטעמים' למקבל האלקי רבי אהרן האזן משרדינא).

יהודי יקר,

הצטרף גם אתה לאוהבים
בעץ החיים ודבקים
בעניית אמן כהלכה.
השפם לענות אמן אחר
המברכים בבית הכנסת
ותזכה לעלות עשר
מעלות בקדש, אמן ואמן.

שיבת ואמן – לאמונה בגאולה

"אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם"

(לה א)

דרש ה'ת ע"ז:

במסכת ברכות (נג ב) אמרו חכמים: "גדול העונה אמן יותר מן המברך", ויש לפרש זאת כך: כיון ש'אמן' היא ראשי תיבות "א-ל מלך נאמן" (שבת קט ב), נמצא שבעוד המברך מזכיר רק "א-ל מלך" בנסח הברכה, העונה אמן מוסיף אף את התואר "נאמן" שמשמעותו - נאמן עלינו ה' שיגאלנו מהרה כהבטחתו, ובכך גדלה מעלתו על מעלת המברך.

כאשר הצטוו ישראל על השבת בפסוק שלפנינו, נכלל בצווי זה חיובם להאמין בביאת הגאולה - יום שכלו שבת. ולכן נרמזה בפסוק זה אף עניית אמן שכאמור מסמלת את אמונת הגאולה, בתבות "אלה הדברים" שהן בגימטריה מאתים תשעים ושבע בגימטריה של תבת 'אמן' במלואה [אל"ף מ"ם נו"ן].

שיבת מאות ברכות בכל שבוע

"ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי

יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת" (לה ב)

כתוב בספר 'מטעמים החדש' (עניני שבת אות כא): המקפיד לברך מדי יום מאה ברכות, זוכה לצבור במשך שבועת ימי השבוע שבע מאות ברכות. לכן רומז שמו של יום השבת, שכן שבת - ראשי תיבות: "ת"ש [שבע מאות] ברכות", הנשלמות ביום זה.

רבי יצחק אברהם שלמה מגילד מחכמי בגדד דרש על פי זאת את הפסוק שלפנינו כך: "ימים" בגימטריה מאה. אם תעסקו במלאכת אמירת מאה ברכות "ששת ימים", ואף תקפידו על כך "ביום השביעי", שבו יש להתאמץ יותר כדי להגיע למאה ברכות (ראה שו"ע אורח רצ א), אזי "יהיה לכם קדש שבת" שבתון לה' - ביום השבת החותם את השבוע תהייה בדיכום ת"ש ברכות (צ"ח רכב).

אף שהרגל מנעוריו להתפלל בנסח אשכנז, היה רבי יוסף חיים זוננפלד, רבה של ירושלים, מפליג במעלת נסח ספרד שבו אומרים במוסף של שבת קדשת "כתר". זאת משום שבקדשת "כתר" אנו מרמזים על הכתרת הקדוש ברוך הוא בשש מאות ועשרים ברכות שאנו אומרים בתפלת העמידה במשך השבוע, בגימטריה של "כתר".

חשבון כת"ר הברכות הוא כדלהלן: בימי החל אנו מתפללים תשע עשרה ברכות בכל תפלה, ובכל יום אנו מתפללים חמש פעמים: שלוש בלחש, ושתיים של חזרת הש"ץ - בשחרית ובמנחה. אלו אפוא תשעים וחמש ברכות בכל יום. כאשר נכפיל תשעים וחמש ברכות בששה ימים, נקבל חמש מאות ושבעים ברכות. כאשר נוסיף שבע תפלות בשבת - ארבע בלחש ושלוש של חזרת הש"ץ, שבכל אחת מהן שבע ברכות - הרי אנו מגיעים לשש מאות ותשע עשרה ברכות. עתה נוסיף את ברכת מעין שבע שאנו אומרים בערבית של שבת, הרי לנו כת"ר ברכות תפלה מדי שבוע (דברי אהרן עקציו).

לברך בנדבת לב

"ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חת ונזם וטבעת וכוונתו כל כלי זהב" (לה כב)

דרש רבי דוד אבוחצירא הי"ד מתאפילאלת שבמרוקו:

ראשי תיבות: "כל נדיב לב" הם בגימטריה מאה - כנגד חובת אמירת מאה ברכות בכל יום הלב (פתח האלה).

שערי גן עדן

עניית אמן במשנת בעל ההלולא

ה'ערוך השלחן'

ב"ב באדר תרס"ח

רבי יחיאל מיכל אפשטיין נולד בעיר בורזיסק שברוסיה, כיום בלרוס, בשבת תקפ"ט. לאביו רבי אהרן יצחק הלוי. רב העיר, רבי אליהו גולדברג שהיה תלמידו של רבי חיים מאולודין, עמד על סגלת נפשו וכשרונותיו הברוכים, והתמסר ללמוד תורה ולהדריכו בנתיבותיה.

שנות בחורו עברו עליו בישיבת וולודין המעטירה, שבראשה עמד אז רבי יצחק בן רבי חיים מאולודין.

רבנותו הראשונה, בה החל לכהן בשנת תרכ"ה, הייתה בעיר נאווז'יבוק שבאוקראינה, אשר רב תושביה נמנו עם חסידי ליובאוויטש. ככהנו שם נסע אל הרבי הצמח צדק ושהה במחצתו כחדש ימים. את נסיעתו זו הזכיר ה'ערוך השלחן' כל ימיו בערגה. בשנת תרמ"ג נקרא לשמש כרב העיר נובוהרדוק, ובתפקידו זה שמש כעשרים וארבע שנה עד להסתלקותו.

כבר מצעירותו הרגיל עצמו ללמוד בצורה שיטתית ומסכמת, ובדרך זו חבר את ספרו ההלכתי המקיף והמפורסם 'ערוך השלחן'. ספר זה נכתב לפי מתכנת השלחן ערוך, באותה חלקה לסימנים אך בהרחבה רבה, ובתוספת הדעות השונות שהתחדשו עד ימיו. נוסף לספרו זה חבר גם את 'ערוך השלחן העתידי' העוסק בהלכות שאין נוהגות בזמן הזה.

בעל ה'ערוך השלחן' הסתלק בכ"ב באדר ב' תרס"ח, ומנוחתו כבוד בבית העלמין שבנובהרדוק.

לקט מפסקי בעל 'ערוך השלחן'

בענין מצות עניית אמן

בזכות עניית אמן מתקבלת התפלה

"עניית אמן מועיל מאד שתקבל תפלתו, כפי שאמרו חכמים (ברכות נג ב): 'גדול העונה אמן יותר מן המברך' (אורח ק א).

עיון אי עניית אמן

"יש לענות אמן אחר כל ברכה, וזה חובה על כל מי ששומע הברכה לענות אמן, בין אותם שיצאו ידי תפלה ובין אותם שלא יצאו ידי תפלה ומי שלא ענה אמן עברה גדולה בידו" (שם קכד יא). ומעשה באחד מן הגדולים שלמד אצל רבו ותינוק אחד אצל פרי וברך עליו בקול, וזה הגדול לא ענה אמן ונזף בו רבו וזיפה גדולה... ואחרי כן פיסו ומחל לו באופן שירש לכל העולם, כמה גדול הענש מהשומע ברכה ואינו עונה אמן וספר לו מעשה נורא מענין זה" (שם רטו א).

עקר האמונה תלוי בעניית אמן

"בעניית אמן תלוי עקר האמונה, ולכן ילמד בניו הקטנים שיזהרו לענות אמן, ומיד שהתינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא (סנהדרין קי ב), וכל העונה אמן בכל כחו פותחים לו שערי גן עדן (שבת קט ב), ומספרו יוכיח כמספר שני השמות הוי"ה ואדנות" (שם קכד יא).

מצות אהבת ישראל בעניית אמן

"כששומע שעושים מי שברך' לאחד, נכון לענות אמן ובזה מקיים מצות 'ואהבת לרעך כמוך'. ולכן עונין אמן אחר ה'רחמן' בברכת המזון" (שם רטו א).